

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. ואם תאמר מוחק וחוזר ומוחק אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ... אין העדים חותמין על המחק אלא אם כן נמחק בפניהם.....1
- ב. הוא על הנייר ועדיו על המחק ... דכתבי הכי אנחנא סהדי חתמנא על מחקא ושטרא כתב על ניירא ... דכתבי בין סהדא לסהדא.....2
- ג. הוא על המחק ועדיו על הנייר פסול ... היכא דלא חתימי סהדי אמחקא אלא אניירא לא ידיע וליתי.....3
- ד. אינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן שני ימים.....4
- ה. ל"ב"ד טועין.....4
- ו. בית עגול דיגון טריגון פנטיגון אינו מטמא בנגעים טטריגון מטמא בנגעים.....5
- ז. אמר ליה לאו אנא כתבתיה יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלשון הרע הזה.....5
- ח. לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו שמתוך טובתו בא לידי רעתו.....7

דף קסד.

א. ואם תאמר מוחק וחוזר ומוחק אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ... אין העדים חותמין על המחק אלא אם כן נמחק בפניהם

כבר התבאר לעיל דך קסג: שטר שכתוב¹ על נייר מחוק וגם מקום חתימת העדים היה מחוק כשר², ואינו דומה מה שנמחק שני פעמים למה שנמחק פעם אחת, ובלבד שלא יהא שום שנוי בין המחק של השטר לבין המחק של

¹ שו"ע ונו"כ שם ב

² שאם אין שנוי לא איכפת לן במה שהנייר מחוק, אבל כשיש שנוי יש לחוש שמתחלה היה הכל מחוק, ולאחר שחתמו העדים מחק כל מה שהיה כתוב בשטר וכתב שם שטר אחר, וחתימת העדים השאיר במקומו, ועיי השנוי אפשר להכיר בין נמחק פעם אחת לבין נמחק ב' פעמים (ומסתבר דאיירי שאי אפשר להכיר איזה נמחק פעם אחת ואיזה נמחק ב' פעמים, דאל"כ אם מכירים שמקום השטר לא נמחק רק פעם אחת אין לחוש לזה).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

חתימת העדים, ועל כן אין לעדים לחתום על שטר של נייר מחוק³ אא"כ נמחק הכל בפניהם וביום אחד⁴.

וכן ה"ה שלא יהא שנוי בשטר עצמו בין חלק אחד לשאר השטר, דאל"כ יש לחוש שימחק חלק מהשטר ויכתוב שם מה שירצה⁵.

בשטר שאין בו שום מחק, אף על פי שיש ריוח גדול בין חתימת העד לחתימת השני, השטר כשר⁶.

ב. הוא על הנייר ועדיו על המחק ... דכתבי הכי אנחנא סהדי חתמנא על מחקא ושטרא כתב על ניירא ... דכתבי בין סהדא לסהדא

שטר שכתוב⁷ על נייר שאינו מחוק ומקום העדים על המחק פסול, שיש לחוש שימחק מה שכתוב בשטר וישאיר חתימת העדים ונמצא שהשטר והעדים על המחק דכשר.

³ שאם לא כן יש לחוש שמא מקום החתימות נמחק ב' פעמים ומקום השטר פעם אחת, וכשימחק כתיבת השטר ויזייף שם יהיו ב' המחקים שוים, שהרי שניהם נמחקו ב' פעמים, ומה שהוצרך שיהא נמחק בפניהם, כתבו הסמ"ע והש"ך שבשעה שיבאו לחתום אינם מרגישים ההבדל רק לאחר הכתיבה והחתימה, ועוד כתב שהעדים אינם מדקדקים כ"כ להבחין כמו הב"ד.

⁴ רמ"א שם, שאינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן ימים.

⁵ הש"ך סק"ל, ומה דנקט בשו"ע שנוי בין השטר לבין חתימת העדים משום שיכול למחוק כל השטר ולא יהא בו שנוי.

⁶ רמ"א שם דאף אם יכתוב משהו בריוח זה לא יהיה לו רק חתימת עד אחד, ואה"נ אם יש יותר מב' עדים חתומים ויש ריוח בין חתימת הראשון לשני, פשוט שהשטר פסול משום שיכול לחתוך עד הריוח ולכתוב ועדיין יש לו חתימות שני עדים.

⁷ שו"ע ונו"כ מה כא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואם חתמו יכולים לתקן ע"י שיכתבו בריוח שבין⁸ חתימות העדים אנו העדים חתמנו על המחק והשטר כתוב על הנייר וצריכים⁹ לפרט באותו ריוח שם הלוח והמלוה וסכום השטר, וי"א¹⁰ שאין צריכים.

ואם יש ריוח בין חתימת העדים שיעור ב' שימים והעדים על המחק ונכתב בין עד לעד אנחנו עדים וכו' פסול¹¹.

וכן אם יש¹² בין חתימת העד לשני כשיעור כתיבת אנחנו עדים וכו', והשטר כתוב על הנייר פסול דשמא היה השטר על הנייר והעדים על המחק, והיה כתוב בריוח זה אנחנו עדים וכו' ומחק אותה שיטה ומחק השטר שלמעלה וכתב מה שרצה, ונמצא הוא ועדיו על המחק דכשר.

ג. הוא על המחק ועדיו על הנייר פסול ... הינא דלא חתימי

סהדי אמחקא אלא אניירא לא ידיע ולית

היה השטר¹³ כתוב על המחק והעדים התומים על נייר שאינו מחוק פסול, אפילו כתבו העדים אנחנו עדים חתמנו על הנייר, והשטר כתוב על נייר מחוק דשמא ימחוק השטר ויכתוב מה שירצה, ואף על פי שאז יהיה נמחק ב' פעמים, לא ירגישו בזה, שלא אמרו שיש שני בין נמחק פעם אחת לנמחק ב' פעמים אלא כששניהם לפנינו ואפשר להכיר השני, אבל כשכולו מחוק אי אפשר להבחין אם הוא מחוק פעם אחת לבין מחוק ב' פעמים¹⁴.

⁸ בשו"ע כתב שאם כתבו כן לפני חתימתם או אחריהם אינו מועיל, שמא יחתוך למטה מהחתימות או ימחק למעלה מהחתימות, סמ"ע. ועי' ש"ך ס"ק לג.

⁹ בנה"מ סק"ז כתב בשם התומים משום דאל"כ יאמרו שהעדים חתמו רק על זה ולא על גוף השטר

¹⁰ והנה"מ חולק וכתב שמנהג העולם שאין כותבין רק שהשטר כתוב על הנייר והם חתמו על המחק.

¹¹ נה"מ שם סק"ו, משום שיכול למחוק השטר עד העד ולעשות שטר בעד אחד כולו על המחק, ובריוח שבין עד לעד יעשה עוד שטר בעד אחד, והרי קיי"ל דשני שטרות בשני עדים מצטרפים

¹² שו"ע ונו"כ שם

¹³ שו"ע ונו"כ שם כב

¹⁴ כתב הסמ"ע ס"ק מז שלפ"ז אפילו אם יכתבו בין עד לעד שמקום השטר מחוק פעם אחת לא מהני, מפני שאח"כ לא יוכלו להכיר ביניהם. והש"ך ס"ק לד מפרש דברי השו"ע שאפילו כתבו כן לפני חתימתם, דודאי שלא נעשה בשטר שום זיוף, מ"מ פסול משום שיכול למחוק וכו', אבל אין לפרש דהשו"ע איירי שכתבו כן בריוח שבין עד לעד, דא"כ בלא"ה פסול, דשמא היה השטר כולו על הנייר וחתם עד הראשון ואח"כ מחק כל השטר, והעד השני כתב לאחר חתימת העד הראשון אנחנו עדים וכו', אבל העד הראשון לא הסכים לכך,

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ד. אינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן שני ימים

מה שהתבאר לעיל ש אין לעדים לחתום על שטר של נייר מחוקק¹⁵ אא"כ נמחק הכל בפניהם שצריכין לזוהר שנמחק הכל ביום אחד, דאינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן שני ימים¹⁶.

ה. לב"ד טועין

כבר התבאר לעיל דף קלח: שבית דיין¹⁷ שכתבו במותב תלתא הוינא ונתקיים שטר זה בפנינו, הרי זה מקויים אף על פי שלא פירשו באיזה ענין נתקיים, אם העידו העדים¹⁸ בעצמם על חתימתם או אם העידו אחרים עליהם, שאין חוששין לבי"ד טועין שמא טעו.

יש שכתבו שכבר נהגו הבתי דינין שיכתבו הדרך שנתקיים בה השטר בפניהם¹⁹, ויש שכתבו²⁰ שגם שימינו אין מדקדקים בכך.

דף קסד:

ונמצא שאין השטר נכשר כי אם ע"פ עד אחד ואינו כלום, ולא דמי לסעיף הקודם דמהני כתיבה בין עד לעד, דהתם הוא לתועלת הלוח שלא יזייף המלוה, משא"כ הכא הוא לתועלת המלוה, פשיטא שאינו כלום.
¹⁵ שאם לא כן יש לחוש שמא מקום החתימות נמחק ב' פעמים ומקום השטר פעם אחת, וכשימחק כתיבת השטר ויזייף שם יהיו ב' המחקים שוים, שהרי שניהם נמחקו ב' פעמים, ומה שהוצרך שיהא נמחק בפניהם, כתבו הסמ"ע והש"ך שבשעה שיבאו לחתום אינם מרגישים ההבדל רק לאחר הכתיבה והחתימה, ועוד כתב שהעדים אינם מדקדקים כ"כ להבחין כמו הב"ד.

¹⁶ רמ"א שם.

¹⁷ שו"ע ונו"כ מו ח

¹⁸ לבוש. ור"ל, שמא טעו כמה שיש חילוק בקיום, דאם העדים בעצמן מעדיין על חתימתן, או א"צ שיעיד כל אחד על חתימת חברו, ואם אחרים מעדיין על חתימתן, או צריך כל אחד להעיד גם על חתימת חברו או יצטרף שלישי עמהן, כמבואר בכתובות דף כא סמ"ע שם כו

¹⁹ לבוש שם ונ"ל הטעם, דאף דלא היישנין לב"ד טועין, מ"מ שמא ע"י זה יוודע הלוח שלא נתקיים כראוי, והיינו שיברר שעדי הקיום פסולין הן, או משום צד אחר, משא"כ כשעדי השטר בעצמן העידו על חתימתן. סמ"ע שם כו

²⁰ בב"י לקמן סוף סעיף כ"ט כתב, וראיתי קיום שטר מספרד ואין כתוב בו אלא אתקיים שמרא דנא קדמנא, ע"כ. כלומר, ולא נהגו לדקדק לכתוב הדרך שנתקיים בו. גם האידנא במדינתנו לא נהגו לדקדק בכך. ש"ך שם כט וכן באורים לה ובנתיה"מ יז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ו. בית עגול דיגון טריגון פנטיגון אינו מטמא בנגעים

טטריגון מטמא בנגעים

כבר התבאר במסכת נזיר דף ה: שאין הבית²¹ מטמא בנגעים עד שיהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות או יתר ויהא לו ארבעה כותלים והוא בנוי בארץ באבנים ועפר ועצים שנאמר את אבניו ואת עציו ואת עפרו, אבל אם היה בו פחות מארבע אמות על ארבע אמות או שהיה עגול או שהיה בעל שלשה כותלים או בעל חמשה או שהיה בנוי בספינה או תלוי על ארבע קורות אינו מטמא בנגעים, היה בנוי על ארבעה עמודים מטמא בנגעים.

ז. אמר ליה לאו אנא כתבתיה יהודה חייטא כתביה א"ל כלך

מלשון הרע הזה

אסור לספר²² בגנות חבירו אפילו על אמת גמור²³ וזה נקרא בפי חז"ל בכל מקום לשון הרע. (דאם יש בהספור שלו תערובות של שקר ועבור זה נתגנה חבירו יותר הוא בכלל מוציא שם רע ועונו גדול הרבה יותר) והמספר עובר בלא תעשה שנאמר לא תלך רכיל בעמידך וזה גם כן בכלל רכילות הוא.

²¹ רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק יד הלכה ו

²² חפ"ץ חיים לשון הרע כלל א אות א

²³ ראייה מדאיתא בבבא בתרא (קס"ד ע"ב) ההוא שמר מקושר דאתא לקמיה דרבי, אמר רבי אין זמן בזה וכו' הדר הוא ביה רבי בבישות אמר ליה לאו אנא כתבתיה ר' יהודא חייטא כתביה, אמר ליה רבי לרבי שמעון בריה כלך מלשון הרע הזה, ופירש רשב"ם לא היה לך להטיל האשמה עליו אלא היה לך לומר איני כתבתיו. הרי דאף על אמת אסור לספר בגנות חבירו ונקרא לשון הרע.

וכן איתא להדיא בכל הפוסקים הראשונים (מלבד ספרי האחרונים קצרה היריעה מהכילם) דלשון הרע אסור אפילו על אמת. וזה לשון הרמב"ם בפרק א' דאבות שאין לשון הרע שיכזב על האדם וייהס לו מה שלא יעשה כי זה נקרא מוציא שם רע על חבירו, ואמנם לשון הרע הוא שיגלה גנות האדם אפילו בפעולותיו אשר יעשה באמת, שהאומרו יחטא ואשר ישמעוהו יחטא עכ"ל מההור. וכן כתב הרמב"ם בפרק ז' מהלכות דיעות הלכה ב'. והסמ"ג לאוין ט'. והרבינו יונה בשערי תשובה במאמר רי"ד. וכן משמע מפירוש רש"י בחומש פרשת קדושים על זה הפסוק דלא תלך רכיל ע"ש. וכן משמע בפירוש הרמב"ן על זה הפסוק ע"ש. באר מים חיים כלל א ס"ק א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אם נעשה דבר²⁴ שלא כהוגן, ובא ראובן ושאל לשמעון מי עשה את הדבר הזה, אפילו אם הוא מבין שראובן חושדו בזה, אסור לו²⁵ לגלות מי שעשה את הדבר אפילו אם ראה בעצמו, רק ישיב אני לא עשיתי את הדבר.

כל זה אם²⁶ ע"י תשובתו זו לא ידע עדיין השואל מי עשה את הדבר. אבל אם עי"ז ממילא יודע לו העושה, כגון שלא היה לו הספק כי אם על שניהם, תלוי בזה, אם הוא באמת דבר שאינו הגון נראה דמותו לרחות זה מעל עצמו אף שממילא יתגלגל הדבר על חברו²⁷.

אבל אם באמת דבר זה איננו עולה, רק להשואל נראה שהדבר זה הוא עולה צריך עיון אם מותר להשיב לו אפילו בלשון אני לא עשיתי את הדבר, כיון שע"ז ממילא יתגדר הדבר על חברו.

וכל זה שכתבנו הוא מצד הדין, אבל ראוי לבעל נפש שיעשה לפנים משורת הדין, ולא ישמיט את עצמו מזה במקום שיכול להיות שיתוודע להשואל ויתבייש פלוני על ידי זה, ויותר מזה מצינו בסנהדרין (דף י"א) בכמה תנאים שהטילו על עצמם האשמה כדי שלא יתוודע מי הוא החוטא, וכן איתא בספר חסידים סימן כ"ב וזה לשונו: ואם הוא בחבורת בני אדם ונעשה דבר אחד שלא כהוגן, ולא נודע מי החוטא, צריך שיאמר אני הוא שחטאתי אף על פי שלא חטא בו' עיין שם.

ואסור²⁸ לספר על חברו אפילו שלא בפניו, והוא אמת, דבר שיתבזה על ידי זה, ולא רק בדברים של גנאי בעלמא כגון לזכור עליו מעשה אבותיו וקרוביו, או לזכור עליו מעשיו הראשונים, בין שהיו דברים שבין אדם למקום או דברים שבין אדם לחברו, כיון שהוא מתנהג עתה כשורה אסור לגנותו בזה ונקרא לשון הרע.

²⁴ שם כלל י אות יז

²⁵ כדמוכח בגמ' כאן ועיין ברשב"ם דהבישות היה מפני שהיה סבור רבי שר' שמעון עשה אותו א"ל לאו אנא כתבתיה יהודא חייטא כתביה אמר ליה כלך מלשון הרע הזה ופירש הרשב"ם לא היה לך להטיל האשמה עליו היה לך לומר לא כתבתיו

²⁶ באר מים חיים שם מג

²⁷ ונראה שדבר זה תלוי כמה שמבואר בח"מ בסימן שפ"ה כהנה"ה, היה רואה נזק בא עליו מותר להציל עצמו אף על פי שע"ז גורם היוק לאחר, ועי' בסמ"ע שם שכתב דאם כבר בא עליו אסור לסלק ממנו בזה, ומשמע מביאור הגר"א שם שהוא מסכים להסמ"ע, והכא נמי אם הוא רואה שנחלט לעת עתה חשדא אצל השואל עליו, אסור לו לגלות כדי להסירה מעליו ולתתה על חברו, ועי' בביאור הגר"א שם, ואם אינו בגדר זה, מותר. ואעפ"כ דבר זה אינו מבורר אצלי היטב למעשה.

ודע דכל זה הסעיף איירי בענין לשה"ר, דהיינו שדבר זה איננו נוגע בעצם לשואל, רק שרוצה סתם לידע מי עשה את הדבר הזה. ואם הדבר הזה נוגע לו, יבואר א"ה לקמן בהלכות רכילות כלל ט' סי"ד ט"ו עם ציור המצוי בענין זה. שם

²⁸ שם כלל ד א ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ואין חילוק בזה בין אם הוא לאו גמור או עשה גמורה דאורייתא המפורסם שהוא אסור שבודאי יתבזה מאד לפני השומע על – ידי סיפורו, אפילו אם הוא דבר שאין נזהרין בזה הרבה מהמוני ישראל ואין לו בזה גנות גדול כל כך, כגון לומר על אחד שאינו רוצה ללמוד תורה או שדבר פלוני שסיפר הוא שקר וכל כיוצא בזה אף על פי כן אסור, כיון שעל כל פנים לפי דבריו הוא איש שאיננו מקיים את התורה.

ואפילו לספר עליו בענפי המצות, כגון שהוא עצרן בממון ואינו מכבד שבת כראוי, שדבר זה נכלל במצות עשה דזכור וכמו שכתב בספר חרדים, או אפילו הוא מילתא דרבנן בעלמא שהם אמרו שאין ראוי לעשות זה הדבר לכתחלה, והוא מספר עליו אפילו שלא בפניו, והוא אמת שראהו בעצמו שעשה הדבר הזה, גם כן אסור²⁹.

ח. לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו שמתוך טובתו

בא לידי רעתו

יש דברים³⁰ שאסורין מטעם אבק לשון הרע, כגון שאומר מי היה אומר על פלוני שיהיה כמו שהוא עתה, או שאומר שתקו מפלוני איני רוצה להודיע מה אירע ומה יהיה, וכיוצא בדברים אלו.

וכן המספר בשבחו של חברו בפני שונאיו, גם – כן בכלל אבק לשון הרע הוא, דזה גורם להם שיספרו בגנותו.

ומזה נלמוד דהוא הדין לכל כיוצא בזה, אם רוצה לדבר עם אחד אודות מי, והוא משער שאין לבו שלם עם אותו פלוני ויבוא על – ידי – זה לגנותו, דאסור לדבר עמו אודותו.

ואם הוא מרבה לספר בשבחו, אפילו שלא בפני שונאיו אסור. כי על ידי זה רגיל בעצמו לגנותו לבסוף לומר חוץ ממדה רעה זו שיש לו, או שהשומעין ישיבוהו למה אתה מרבה בשבחו והלא מדת כך וכך בידו.

²⁹ וראיה ברורה לזה מבבא בתרא (דף קס"ד ע"ב) במעשה דשטר מקושר דאחוי ליה ר"ש ברבי לרבי וכו' אל רבי כלך מלשון הרע הוה וקמקשה הגמרא בשלמא התם איכא לשון הרע וע"ש ברשב"ם בד"ה חזא ביה בבישות וממנו תדין קל וחומר לשאר איסור דרבנן. באר מים חיים שם ח
³⁰ שם כלל ט א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מזה נוכל לידע שמאודי³¹ יש למנוע מלישב באסיפת אנשים כשהם מספרים אפילו בשבחי גדולי הדור, דכמעט לא ימלט שלא יבואו לבסוף עי"ז ללשה"ר. וידוע הוא דלשה"ר על אנשים כאלו הוא חמור הרבה יותר מעל סתם איש ישראל, כדאמרינן ברכות (י"ט) דקודשא בריך הוא תבע ביקרייהו.

³¹ באר מים חיים שם ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

